

*'Victor de Rekenaar' uit de voorstelling
'De kat, de koning en de trekzak'
Foto Claudia Hoejenbos*

Emma van Dobben

Poppen tussen draai- lier en accordeon

Peter Vermaat

Twee jaar geleden heb ik Emma van Dobben zien optreden in een containervoorstelling op het festival Puppet International in Meppel. Daar bracht zij een prachtig verhaal over Lambert, een gebochelde arme man die zijn bochel kwijt raakt door de elfen, terwijl de rijke slotheer er nog een bochel verkrijgt. Een verhaal, verteld in een middeleeuwse entourage.

Vlak voordat ze op vakantie gaat, zoek ik haar op in haar heerlijk rommelige atelier in Utrecht. “Ik heb het nog wat proberen op te ruimen,” zegt ze, als ik binnenkom, “maar ik heb geen stofzuiger.” Het atelier is volop in bedrijf. Muziekinstrumenten liggen verspreid op de grond. Op een tafel staat haar nieuwste voorstelling, die ze in deze coronatijd aan het ontwikkelen is. Het wordt een tafelpoppenspel, getiteld *Bertus en de bijzondere boom*. Bijzonder op een bijzondere manier geschreven, want het verhaal gaat over bijen. Bertus heeft last van de bijen. Hij sluit ze op in een kast. Maar Bertus houdt wel veel van appelmoes. Op een dag ziet hij dat er geen appel meer aan de boom groeit. Zo ontdekt hij het nut van de bijen. In het verhaal komt ook nog een takkenman voor. Emma zegt: “Dit is een sjamanistisch type. Die zorgt ervoor dat er regen komt en dat de boom gaat groeien.”

Emma van Dobben (1983), wil niet moraliseren, maar haar verhalen gaan wel ergens over. Over goed en kwaad in *De legende van de gebochelde Lambert*, over het nut van bijen in het hierboven genoemde verhaal, of over het plastic in de zee in *Wanda, de Walvis, en het Plasticmonster*. Het zijn verhalen, waarbij de verbeelding door middel van muziek en poppen wordt geprikkeld. Met de verbeelding is ze al heel lang bezig.

Een brede opleiding

Als kind groeide ze op in de stad Groningen en verhuisde op twaalfjarige leeftijd naar Utrecht. Haar vader is ecooloog en haar moeder kunstenares die pasteltekeningen maakt. Vanaf haar zesde jaar speelt Emma piano en later zullen daar nog meer instrumenten bijkomen. Ze doet de havo, volgt daarna een oriëntatiejaar op de Vrije Hogeschool in Driebergen en studeert één jaar aan de Vrijeschool Pabo in Zeist. Na haar propedeuse wordt ze toegelaten tot het conservatorium in Rotterdam. “Ik ben daar naar toegegaan, omdat ik dat altijd al wilde,” vertelt Emma. “Ik heb daar de opleiding gevolgd tot muziekdocent. Dat is een brede opleiding waardoor je later aan ensembles leiding kunt geven, koordirigent kunt worden of muziekdocent. Die breedte sprak me meer aan, dan de nauwe concentratie op één instrument. Als je concertpianist wilt worden, moet je elke dag acht uur studeren, alleen op de piano, eenzaam in je kamer. Dat wilde ik niet, want ik hou ook van zingen, speel gitaar, accordeon, trekzak, draailier, een beetje viool en nog een paar instrumenten, én ik hou ervan om sociaal bezig te zijn met mensen en vooral met kinderen.”

Volksmuziek

In haar muzikale opvoeding kwam ze met name in contact met klassieke muziek. Ze zegt: “Op zich is dat wel een goede basis, maar het echte vuur werd pas bij mij ontstoken, toen ik in aanraking kwam met het werk van de jazzcomponist Chick Corea.” Jazz wordt wel eens gezien als multiculturele wereldmuziek, met zijn Europese instrumenten, maar met zijn muzikale wortels in Afrika. Het is dan ook niet vreemd dat

Emma vertelt, dat ze daarna geboeid raakte door wereldmuziek en met name door volksmuziek. “In Nederland hadden we daar ook een rijke traditie in, maar die is wat in de vergetelheid geraakt. Als ik mensen nu vraag naar volksmuziek denken ze aan André Hazes. De enige volksliederen die men nog kent zijn *Altijd is kortjakje ziek*, of *Daar was laatst een meisje loos*. Maar er is natuurlijk nog veel meer. Zelf kwam ik ermee in contact door de Ierse en Schotse folk, en ik dacht: ‘zoiets moet toch ook in Nederland te vinden zijn?’ Maar in ons land lijkt het wel of niemand zich hiermee bezighoudt. Het zijn trouwens helemaal geen kinderliedjes. Kortjakje gaat over een meisje dat tippelt en het ondeugende meisje dat wil gaan varen als lichtmatroos, dreigt van haar kapiteintje een pak rammel te krijgen, maar zal uiteindelijk bevallen van een klein matroosje. Trouwens ook Ierse ballades zitten vol moord en doodslag. Het zijn liederen die weergeven wat er onder het volk leeft.”

Verbeeldingskracht

In Rotterdam haalde Emma in 2007 haar bachelor met een scriptie over verbeeldingskracht. Om zich hierin te verdiepen had ze contact gezocht met Ina Geisler uit Zeist van het Aldo-theater met poppen, een vriendin van haar moeder. Ze had tijdens haar studie ontdekt hoe je aan kleuters muziekles kan geven in een verhaalvorm. “Kinderen willen in een verhaal zitten,” zegt ze. “Een verhaal is heel belangrijk voor ze en ik ontdekte hoe poppen en objecten daar een bijdrage aan kunnen leveren en ingezet kunnen worden om muzikale domeinen als het houden van de maat, het klappen van ritmes, het werken met toonaarden en een melodische wending te ontwikkelen. Geleidelijk groeide zo mijn fascinatie voor het beeldend theater.”

Van Ierland tot Hongarije

Aan het Utrechts conservatorium gaat Emma de tweejarige opleiding Master of Music doen, waarbij ze afstudeert op een onderzoek over folkmuziek op de piano. Ze ontdekt dat er in Ierland en Schotland volksmuziek op piano wordt gespeeld en

Foto in haar atelier tijdens de maak van de nieuwe voorstelling *'Bertus en de bijzondere boom'*

Foto Ioannis Kouzapas

ze zoekt daar die pianisten op om bij hen een paar privélessen te krijgen. Ze wilde weten hoe een piano volksmuziek zou kunnen begeleiden. Ze zegt: "Stel, je speelt met je rechterhand een snelle tune, wat doe je dan met de linker? Of een fluitist speelt die snelle melodie, wat ga je dan op de piano doen? Welke versieringen kun je gebruiken? Hoe kun je aansluiten bij de doedelzaktraditie?" Ze trekt van hostel naar hostel, verdient onderweg haar kost en lesgeld door op straat of in pubs - bij gebrek aan een piano - accordeon te spelen. Na Utrecht gaat ze naar het Koninklijk Conservatorium in Den Haag om zich in de Hongaarse volksmuziek te verdiepen. Ze volgt daartoe de Master of Music According to the Kodály Concept. Dit is een Hongaarse muziekfilosofie, waarin onder andere volksmuziek en dans een belangrijke rol spelen.

Voor haar afstuderen maakt ze een boekje met tekeningen (een zingbaar prentenboek) met onbekendere volksliedjes als *Advocaatje ging op reis*, zodat mensen het weer kunnen gaan zingen. Na die tweejarige opleiding gaat ze een jaar naar Hongarije om zich in Kecskemét, de geboorteplaats van Kodály (het ligt anderhalf uur rijden onder Budapest) verder te bekwamen in zijn methode. "In Nederland," zegt ze "is het over het algemeen slecht gesteld met het muziekonderwijs. In Hongarije krijgen kinderen op elke school twee keer in de week muziekles en op speciale Kodály scholen wel 4 of 5 keer. Zoltán Kodály is een belangrijke, Hongaarse componist, naast Bartók en Liszt. Volgens Kodály kan iedereen zingen. Er geen talent voor hebben, bestaat volgens hem niet. We moeten daarom kinderen leren zich te uiten in muziek. Wanneer dat van jongs af aan gebeurt, wordt muziek een tweede taal. Hij brengt kinderen niet alleen in contact met klassieke muziek, maar ook met volksmuziek en combineert dat met dans en beweging. Het gaat hem om een innerlijk ervaren."

Verbindend werken

Ondertussen had Emma verschillende cursussen rond poppenspel gevolgd bij de Nederlandse Vereniging voor het Poppenspel, het POPU en Valentijn Productiehuis. Ze volgde de Jan Klaassenacademie en ten slotte de theateropleiding Poppen- en Objecttheater van het Haags Theaterhuis. Daarnaast werkt ze als zangdocent bij het jeugdtheater in Dordrecht en speelt ze haar middeleeuwse verhalen in Archeon, het openlucht museum in Alphen aan de Rijn over prehistorie, Romeinse tijd en Middeleeuwen. "Ik wilde daar muzikant zijn," zegt ze, "maar in de middeleeuwen bestond de accordeon nog niet. Daarom heb ik mij het spelen op de draailier eigen gemaakt, een typisch middeleeuws instrument." Ze geeft les op verschillende muziekscholen in België en in Amsterdam, maar ook aan kinderen in vluchtelingenkampen in Athene en op het eiland Lesbos. Tegelijkertijd ontdekte ze daar de Griekse volksmuziek. "Van oorsprong is dat muziek van vluchtelingen geweest," glimlacht ze. "Want muziek maken geeft mensen hoop." Ze werkt uitsluitend als freelancer, want haar vrijheid is haar lief. "Ik heb bewust voor een reizend beroep gekozen. Daarom heb ik ook een camper aangeschaft, zodat ik me gemakkelijker kan verplaatsen, als ik festivals bezoek." Ze speelt in verschillende folkbands samen met anderen en ze treedt solo op in haar poppentheater. "Ik breng geen poppenkast, maar theater. Het mooie van poppenspeler is, dat het een breed beroep is. Je moet een verhaal bedenken, teksten schrijven, poppen maken en muziek ontwikkelen. Poppen en muziek werken anders dan gewoon praten. Het is een manier van communiceren die verbindend werkt. Dat is wat ik met jonge kinderen wil om ze zo levensvreugde te geven."

www.muzikaleverhalen.com
www.youtube.com/watch?v=frlpdHVOOnA

